

Ο θνητοψυχισμός και η μετά θάνατον ύπαρξη

Ορθοδοξία / Θεολογία

Κώστας Νούσης, Θεολόγος - Φιλόλογος

(προηγούμενη ανάρτηση: <https://www.pemptousia.gr/?p=77430>)

Ας δούμε μερικά σημεία: «αλλά μετά τον θάνατο, τι υποστασιάζει η υπόσταση, στην εκκλησιαστική της εκδοχή, ώστε να είναι υπαρκτή; Ποιες ενέργειες, ποιας φύσης, αφού οι κτιστές ενέργειες, που συνιστούν την κοινή ανθρώπινη φύση και την ατομική κάθε ανθρώπου ύπαρξη, έχουν οριστικά και τελεσίδικα αποσβεσθεί;».[1] Λίγο παρακάτω: «στην οντολογική προοπτική της εκκλησιαστικής μαρτυρίας ο θάνατος έχει έναν και μόνο ορισμό: είναι το γεγονός που καθιστά την ύπαρξη *άσχετη*, επομένως ανενέργητη, δίχως φυσική-ενεργητική δυνατότητα σχέσης»[2].

Στην πρώτη φράση, αν δεν διέτρεχε όλο το κείμενο μια ασάφεια αναφορικά με τη «φυσική» αθανασία της ψυχής (έστω δια της θείας ενεργείας και βουλήσεως), θα μπορούσε να ισχυριστεί κάποιος ότι πρόκειται για μια ρητορική ερώτηση που τη χρησιμοποιεί ως έναυσμα, προκειμένου να στηρίξει την επιχειρηματολογία που ακολουθεί και η οποία εδράζεται στην εκούσια πρόσληψη του θανάτου από τον άνθρωπο Ιησού και στην τοποθέτηση της ανθρώπινης φύσης δίπλα στη θεότητα μετά την Ανάληψη του Κυρίου, ώστε να καταστούν αιτίες τής μετά θάνατον υπαρκτικής πραγματικότητας του ανθρώπου. Ορθότατο αυτό, αλλά μήπως και πριν από την Ανάληψη και τη Σάρκωση δεν ήταν ενεργούσα η φύση των ανθρώπινων ψυχών μετά τον σωματικό τους θάνατο;

Και τι σημαίνει «άσχετη και ανενέργητη»; Οι κατερχόμενες στον «Άδη» ψυχές προ της ελεύσεως του Ιησού δεν είχαν κάποιον αυτοπροσδιορισμό, θετικό ή αρνητικό, έναντι του Θεού; Τούτο δεν συνιστά σχέση με το θείο; Έπειτα, τα φυσικά ενεργήματα του ανθρώπου υφίστανται μόνο όταν έχει το σώμα; Τα της ψυχής ενεργήματα πού πάνε; Μήπως και αυτή η ψυχή δεν είναι ένα είδος «σώματος», το οποίο αποκολλάται του ετέρου, του χονδροειδεστερού (αυτό που εμείς ορίζουμε ως σώμα) κατά τον θάνατό μας; Οι άγγελοι πώς ενεργούν άνευ σώματος (*ασώματοι* γαρ κληθέντες υπό της εκκλησιαστικής εμπειρίας και γραμματείας);

Είναι περιορισμένες οι δυνατότητές μας στο παρόν κείμενο να εξετάσουμε εξονυχιστικά τις θέσεις του θεολόγου - φιλοσόφου και τα (θεο)λογικά κενά που εντοπίζονται σε αυτές. Επί παραδείγματι, είναι παράδοξο να βλέπουμε «άσχετη» (μη δυναμένη να έρθει σε σχέση) ανθρώπινη ψυχή προ της Σάρκωσης - Ανάστασης - Ανάληψης του Λόγου και «σχετική» (δυναμένη ελθείν σε σχέση) μετά από αυτήν. Είναι σαν να έχουμε μια μετάλλαξη (ένα είδος γενικότερης αφυπνίσεως;) της φύσης των ψυχών, μάλλον μαγικού χαρακτήρος, μετά την Ενσάρκωση (πάντοτε αναφερόμαστε προπαντός στη μεταθανάτια κατάσταση του ανθρώπου).

Κάτι τέτοιο όμως δεν υποστηρίζεται πουθενά στη βιβλική και πατερική παράδοση. Αλλά είναι και εκ των ένδον λογικά αντιφατική η όλη τούτη συλλογιστική, από τη στιγμή που ήδη η Οικονομία του Υιού έγινε ακριβώς για τον λόγο ότι τα έλλογα τούτα όντα ανταποκρίνονταν αρνητικά *στη σχέση τους μαζί Του*, από τη μέρα μάλιστα της πτώσης των πρωτοπλάστων προπατόρων τους! Προϋποτίθεται εξάπαντος δυνατότητα σχέσης, ώστε να έχουμε άρνηση της κλήσης κάποιου, εν προκειμένω του ίδιου του Θεού. Προφανώς ο συγγραφέας θέλει να τονίσει τη *σχέση της κενωτικής αγάπης* που χαρακτηρίζει τη θεία ζωή και όχι τη σχέση γενικά και αόριστα.

Επίσης, αν οι τεθνεώτες είναι «άσχετες» υπάρξεις, οι συνέπειες της θείας οικονομίας τότε και πώς θα έφταναν σε αυτούς; Ποια στιγμή και με ποιον τρόπο θα «αντιδρούσαν» *θεληματικώς και ενσυνειδήτως και εμπράκτως* οι «κεκοιμημένοι» στην οντολογία της Ανάστασης του Χριστού; Προ ή μετά την ανάσταση τη δική τους; Επανερχόμαστε αναπόφευκτα σε πληθώρα νοηματικών και άλλων κενών και προσκομμάτων, τα οποία γεννά μάλλον η τεθλασμένη ώσμωση θεολογικών και λοιπών (γλωσσο - φιλοσοφικών) δεδομένων και κριτηρίων, ενώ η απάντηση της Εκκλησίας είναι ρητή, απλή, σαφής, άμα δε και *μυστική*.

Στην περίπτωση, λοιπόν, εκείνη που ο συγγραφέας των εξεταζομένων γραμμών παρερμηνεύθηκε τυχόν από μας και θα ήθελε, πολύ πιθανώς, να τονίσει τις καινές οντολογικές δυνατότητες που προέκυψαν με την Ενανθρώπιση του Λόγου, πάλι

δεν συγχωρούνται οι ως άνω φράσεις με τα τόσα ελλείμματα και «θεολογούμενα» που παράγουν και προβάλλουν. Ενδεικτικά και πάλι, αν ο θάνατος καθιστά ανενέργητο (επί της δυνατότητας σχέσης) τον άνθρωπο, τότε πώς οι ψυχές των τεθνεώτων προ Χριστού αφυπνίσθηκαν εξαίφνης ή κατέστησαν ενεργά όντα, ώστε να ανταποκριθούν στη νέα θεϊκή κλήση; Για τους μετά Χριστόν κεκοιμημένους ισχύει έτερη μεταθανάτια οντολογία εν προκειμένω; Σε ποιους κατέβηκε εν τέλει να κηρύξει ο Χριστός στον Άδη και με ποιον τρόπο το κατόρθωσε, εφόσον επρόκειτο για ανενέργητες, άσχετες υπάρξεις;

Πραγματικά, τα προκύπτοντα προβλήματα δεν έχουν, ως φαίνεται, τελειωμό. Η γνώμη μας είναι ότι ο γράφων τις υπό εξέτασιν αράδες μάλλον ήθελε (ή θα έπρεπε) να πει ότι ο Χριστός έδωσε τη δυνατότητα της *μεταμόρφωσης* στον άνθρωπο δια της αιώνιας κοινωνίας μαζί Του, πράγμα που απλά αλλάζει την *ποιότητα της σχέσης*, χωρίς να αναιρείται σε καμιά περίπτωση η πάντοτε εκ των πραγμάτων υφιστάμενη παρουσία της σχέσης ανάμεσα σε Θεό και ανθρώπους. Πρόκειται εξάπαντος για σύγχυση και απρόσεκτη χρήση της ορολογίας, η οποία ωστόσο θίγει – μάλλον ακούσια ή έστω καλοπροαίρετα, επαναλαμβάνω – τη θεολογική διδασκαλία της Εκκλησίας, αλλά και αυτήν τη μεταφυσική πραγματικότητα, όπως μάς αποκαλύφθηκε εν Εκκλησία και η οποία υποστηρίζει αθανασία στον άνθρωπο άσχετα από τη θετική ή αρνητική ανταπόκρισή του στη θεία κλήση.

[1] Έξι φιλοσοφικές ζωγραφιές, σελ. 189.

[2] Ό. π., σελ. 192.

<http://bit.ly/2tZb6Nn>